

Volby do MNV a ONV v roce 1954 v okrese Holešov

*/ Elections to Local National Committees and the District National
Committee in 1954 in the Holešov District*

Vojtěch Navrátil

Abstract:

Elections to the National Committees in May 1954 were the first direct elections whatsoever, respectively, due to the character of the political regime of that time, quasi-elections, to these institutions since their revolutionary establishment at the end of the Second World War. If we do not take into account the parliamentary elections, which took place three months after the coup in February 1948, then these elections were also the first to take place fully under the direction of the Communist regime. In spite of this, or perhaps rather because of this, certain 'teething problems' were present at their preparation, such as, for instance, occasional simultaneous candidacy of more candidates of the regime. At the same time, it proved impossible by then to 'orchestrate' the electoral behaviour of the voters, which, only a few years later, according to the official election results and the regime propaganda, was typical by practically all electorate voting for the candidates of the National Front. The contribution focuses on the preparation and subsequent results of the elections to the Municipal and District National Committees in Holešov region.

Keywords:

Holešov region, elections, National Committees, Communist Party of Czechoslovakia, 1954

Národní výbory (NV) byly – v souvislosti se svým živelným vznikem spjatým s revolučním přebíráním moci na lokální úrovni v posledních dnech 2. světové války – legislativně zakotveny vládním nařízením ze dne 9. května 1945 coby orgány zastupitelské i veřejné správy ve všech jejich oborech na obecní, okresní a zemské úrovni (§ 1 odst. 1 Vládního nařízení č. 4/1945 Sb.). Vedle dosavadních pravomocí samospráv z meziválečného období získaly dekretem prezidenta republiky nově i rozsáhlé úkoly v oblasti státní správy (VOJÁČEK – SCHELLE – KNOLL 2016, 399–400). Ze stranického hlediska měly být jejich orgány v českých zemích obsazovány v duchu parity členy Komunistické strany (KSČ), Československé strany národně socialistické (ČSNS), Československé strany lidové (ČSL) a Československé sociální demokracie (ČSSD), ale zejména v pohraničí, kde mezi novoosídlenci získala výrazně silné postavení KSČ, se tak nedělo (WIEDEMANN 2016, 392). Po parlamentních volbách v roce 1946 došlo k obměně složení NV dle výsledku těchto voleb, aby ale přímé volby do NV byly až na několik lokálních výjimek do února 1948 neustále odkládány (KUKLÍK A KOL. 2011, 63–64).

Po komunistickém převratu v únoru 1948 byly o několik měsíců později provedeny formální volby do parlamentu, jež posloužily coby legitimizace nové moci, aby ale obdobný demonstrativní krok ve vztahu k NV již podniknut nebyl. Zde v cestě za jejich ovládnutím došlo v rámci jejich stávajícího složení „pouze“ ke dvěma celostátním vlnám rozsáhlých personálních čistek. Jejich cílem přitom bylo, vedle plného ovládnutí NV komunisty, také z třídního hlediska dostat do NV na úkor dosavadních členů i více dělníků, malých rolníků a nestraníků. (KAPLAN 2005, 36) Zároveň v duchu logiky totalitního komunistického režimu a jím prosazovaného „demokratického centralismu“ byly likvidovány samosprávné prvky soustavy NV. Z NV se staly insti-

tuce centralizovaného státu vykonávající formálně příkazy vyšších státních orgánů, ve skutečnosti ale příslušných orgánů KSČ, kdy, a platilo to vedle Jugoslávie i pro Československo, „jediná politická strana, strana komunistická, se stává páteří všeho politického, hospodářského a kulturního dění. Celý veřejný život stojí na místě, jde kupředu, ustupuje nebo se točí dokola podle toho, co se děje na schůzích strany“ (DILAS 2019, 93). Došlo tak k postátnění NV, které ztratily svou dosavadní právní subjektivitu i majetek, aby dle nové tzv. Ústavy 9. května z roku 1948 plnily roli orgánů státní moci a jednotné lidové správy. Vznikla tak nově lidospráva vykonávaná dle zásad lidově-demokratického zřízení a plně podřízena státní moci (JIRSA 2019, 91). V souvislosti s územní reformou státu byly od roku 1949 namísto zemských národních výborů (ZNV) nově zřízeny krajské národní výbory (KNV), zachovány zůstaly místní národní výbory (MNV) a okresní národní výbory (ONV) (§ 123 Ústavního zákona č. 150/1948 Sb.).¹

Záležitost týkající se konání formálních voleb do NV, jež by měly i na nižších úrovních správy veřejně deklarovat souhlas obyvatelstva s novým režimem, zůstávala dlouhodobě neřešena. Tento fakt vytýkalo v letech 1953–1954 československým komunistům i sovětské vedení (KAPLAN 2005, 117; PERNES 2016, 127). První volby do MNV byly nakonec vypsaný až na 16. května 1954,² kdy dva a půl měsíce předtím došlo po propagandistické kampani ke schválení zákonů o NV a o volbě do NV (Zákon č. 13/1954 Sb.; Zákon č. 14/1954 Sb.). Platilo přitom, že konání těchto voleb se i přes jejich formálnost z různých důvodů nezamlouvalo mnoha funkcionářům KSČ na místní i vyšší úrovni (KAPLAN 2005, 100–101).

Problémy výzkumu

Právě tématem voleb do MNV i ONV, jejich přípravou a (volebními komisemi zaznamenanými) výsledky v tehdejší okrese Holešov se zabývá tento text. Na úvod je ale třeba ještě vyřešit několik problémů badatelského i metodologického rázu s touto prací spjatých.

Samotné oficiálně zaznamenané výsledky těchto voleb, jež vycházejí ze zápisů jednotlivých volebních komisí, velí z různých důvodů nebrat je jako autentický projev vůle voličů ve volebních místnostech. Vedle velmi obtížně zpětně zrekonstruovatelné míry v předešlých letech různorodě se projevujícího existenčního a existenciálního tlaku režimu vůči jednotlivým občanům, jenž si od části z nich různými formami donucení získával u volebních uren falešný souhlas s režimem, tu existoval i jiný osvědčenější faktor pro žádoucí usměrnění výsledku voleb: falšování.

Záminky se pro to hledat mohly i nemusely, když se nabízela možnost libovolného hodnocení odevzdaných hlasovacích lístků, jelikož u sčítání hlasů chyběla jakákoliv nezávislá kontrola ohýbání i tak jinak pochybných dobových volebních pravidel. V důsledku toho volebním podvodům, kteréžto počínání bylo vzhledem k nedemokratické povaze režimu a jeho zájmům podporováno, tak nic nebránilo v cestě. Nikdy se tedy s pravděpodobností rovnající se jistotě nedozvíme, kolik odevzdaných volebních lístků bylo vyhodnoceno záměrně nesprávně ve prospěch kandidátů Národní fronty (NF), natož kolik jich bylo odevzdáno z různých důvodů vynuceně v rozporu se smýšlením voličů. Tyto oficiální volební výsledky na Holešovsku přes výše napsané, ale i tak nabízejí zajímavý pohled na volební chování tehdejších zdejších

obyvatel, jelikož mechanismus „hladkého“ průběhu voleb v komunistickém režimu se i přes svůj „pokrok“ oproti parlamentním volbám v roce 1948 o šest let později stále ještě jen zaběhával (KAPLAN 2005, 101).

Problémem, se kterým je se třeba také vypořádat, je běžné zesumírování celkového výsledku u voleb do MNV. U obcí do 400 obyvatel totiž volič volil všech devět členů pléna NV a měl tedy devět hlasů, zatímco u obcí s počtem obyvatel nad touto hranicí volil vždy jediného z členů pléna NV. Aby zůstala neporušena zásada „jeden volič = jeden hlas“, tak výsledky z jednotlivých obcí byly rozpočítány dle počtu odevzdaných platných hlasů. Jestliže tedy volič neodevzdal en bloc hlas všem kandidátům NF nebo je všechny nezaškrtnal, pak výsledek nevyšel na celá čísla.³ Autor připouští, že to může vypadat podivně, ale toto řešení mu přijde komfortnější než aby výsledky z obcí do 400 obyvatel násobným počtem hlasů výrazně zkreslily celkový výsledek voleb do MNV. Krom toho je třeba ještě potřeba zmínit, že v počtu a procentu udělených hlasů nejsou započítány ve volbách do MNV výsledky z Bořenovic a pěti holešovských obvodů, u voleb do ONV z holešovského obvodu č. 7, jelikož se z nich nedochovaly, resp. se je autorovi této práce nepodařilo dohledat.

Čerpáno je především z fondu ONV Holešov (ONVH), dále pak z fondu Okresního výboru (OV) KSČ Holešov (KSČ-OVH), konkrétně zápisů zasedání jeho předsednictva, resp. byra z let 1948 a 1954, a konečně také ze zápisů Okresního akčního výboru – Národní fronty (OAV-NF) Holešov z roku 1954 z dosud nezpracovaného fondu NF-OV Holešov (NF-OVH)⁴. Doplnkově je pak čerpáno ze sekundární literatury a Jiskry okresu Holešov, okresního týdeníku vydávaného místním ONV. Zároveň je nutno podotknout, že z důvodu rozsahu práce se tato nezabývá v regionu proběhnuvšími předchozími politickými a společenskými událostmi (represe, kolektivizace, znárodnění apod.) a rozbořem tehdejší ekonomické krizové situace.⁵

Volební prolog aneb výsledky parlamentních voleb v okrese Holešov v letech 1946–1948

Výsledky voleb v každém regionu nejsou většinou věcí nahodilosti, ale záležitostí především ovlivněnou socioekonomickými a jinými faktory spjatými s daným prostředím (např. náboženská víra, etnicita, ekonomické faktory, městské/venkovské prostředí apod.). Jestliže nedošlo k razantní diskontinuitě, jako třeba po roce 1945 v českém pohraničí odsunem Němců, tak se místní voličské vzorce i v modifikovaných podmínkách dlouhodobě v čase vyvíjejí víceméně evolučně. S jistou mírou nadsázky řečeno, tak můžete na základě dlouhodobých volebních dat alespoň zčásti predikovat co se stane v daném regionu ve volbách příštích. Vzhledem k zacílení tématu této práce bude tedy užitečné nahlédnout – jako na jakýsi volební prolog – na to, jak se u volebních uren projevovali voliči na Holešovsku po druhé světové válce v podmínkách parlamentních voleb polosoutěživých (1946) a následně již ryze nedemokratických (1948).

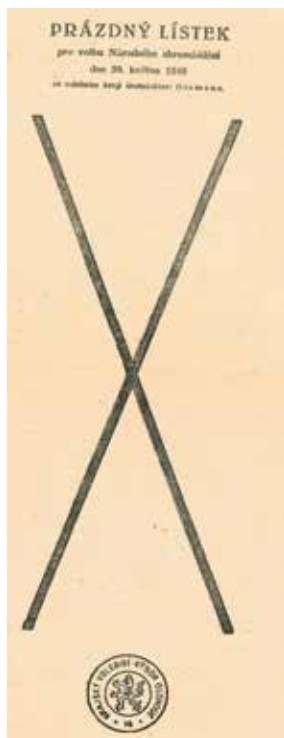
I po zredukování stranického spektra a zákazu obnovy některých středopravicových stran jako Republikánské strany malozemědělského a rolnického lidu (RSZML), Národního sjednocení (NSj.) či Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské (ČŽOSS) a obecnému dobovému vychýlení politických nálad doleva, obhájili lidovci na Holešovsku v parlamentních volbách v roce 1946 pozici zdejší

nejsilnější strany z meziválečného období se ziskem 38,51 % hlasů. S výrazným odstupem skončila na druhé pozici celostátně nejsilnější KSČ (23,26 %), následovaná ČSNS (19,76 %) a sociálními demokraty (18,13 %). Bílý lístek, jehož prostřednictvím měli mít voliči možnost vyjádřit nesouhlas se systémem NF, udělilo 0,34 % hlasujících. (BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL 1980, 128-129; DEJMEK – NĚMEČEK 2017, 217) Ze 76 obcí tehdejšího holešovského okresu ČSL zvítězila v 62, přičemž ve 23 z nich (Bílavsko, Blazice, Bořenovice, Horní Lapač, Chomýž, Jankovice, Kašava, Křtomil, Libosváry, Lišná, Lehotice, Loukov, Ludslavice, Mrlínek, Oprostovice, Přílepy, Rymice, Sovadina, Třebětice, Vítonice, Zahnašovice, Žákovice, Žeranovice) lidovci získali nadpoloviční většinu hlasů, ve Franckovicích a Osíčku pak přesně polovinu a v několika dalších jim k dosažení nadpoloviční většiny scházelo několik pouhých hlasů. Komunisté získali v roce 1946 pozici nejsilnější strany v sedmi obcích, když se konkrétně jednalo o Horní Ves, Chvalčovu Lhotu, Rajnochovice, Rusavu, Rychlov, Šišmu a Turovice. Národní socialisté dosáhli v těchto volbách vítězství v Bystřici pod Hostýnem, dále pak ještě v Kurovicích, Radkově Lhotě a Radkovách. V okrese i celostátně nejslabší ČSSD získala na Holešovsku z jednotlivých stran nejvíce hlasů ve Fryštáku, Všetulích a Záhlíních. (BARTOŠ, SCHULZ, TRAPL 1980, 134–186)

Po komunistickém převratu v únoru 1948 byla několik týdnů poté schválena nová ústava (tzv. Ústava 9. května), plně již konvenující představám KSČ. Tři týdny poté 30. května 1948 byly uskutečněny nové volby do Národního shromáždění,⁶ jichž se ponovu účastnily všechny povolené strany již jen na jednotných kandidátních listinách NF, kde většinu míst opanovala KSČ. Důvodem bylo, že komunisté by ani v koalici se sociální demokracií, kterou krátce po volbách pohltili, velmi pravděpodobně nezískali zamýšlených minimálních 70 % hlasů. Při rozkladu ČSNS, resp. její nástupkyně ČSS, měla být z pohledu KSČ hlavním problémem ČSL, jejíž vliv se neměl dle generálního tajemníka ÚV KSČ Rudolfa Slánského opírat o její organizační sílu, ale o soudržnost jejich členů a o klérus (KAPLAN 2018, 253–254). Volič mohl svůj veřejně nevyjádřitelný nesouhlas s jednotnou kandidátkou NF ve volbách projevit vhozením prázdné obálky, odevzdáním bílého lístku či neúčastí při volbách, byť volební účast byla krom některých výjimek povinná,⁷ aniž některá z těchto možností mohla být veřejně vůbec nějak legálně propagována.⁸ Na mnoha místech byli volebními komisemi voliči volící bílými lístky evidováni a místními orgány i dokonce fyzicky trestáni, na Kladensku měla být proti bílým lístkům slovy člena Ústředního výboru (ÚV) KSČ Gustava Bareše vytvořena doslova „pogromová atmosféra“. (KAPLAN 2012, 468; KAPLAN 2018, 258–260; RYCHLÍK 2020, 76–77)

Obr.1: Protikomunistický leták k parlamentním
volbám v roce 1948 zachycený v Rackové
Zdroj: ONVH, k. 96, i. č. 171

Obr.2: Bílý lístek
– projev nesouhlasu s KSČ
v parlamentních volbách
v roce 1948
Zdroj: ONVH, k. 96, i. č. 171

Na Holešovsku se dle oficiálních údajů voleb vůbec nezúčastnilo 2 123 voličů (6,32 %, celostátně 6,47 %), když více jak desetinu voličů ve voličských seznamech tvořili v Bezuchově, Ludslavicích, Loukově, Podhradní Lhotě a Dřevohosticích, naopak všechny voliče ve volebních seznamech měli coby zúčastněné „odškrtnuty“ v Líšné. Z dostavivších se 31 452 voličů jich 1 034 (3,29 %, celostátně 2,97 %) dle oficiálních údajů volilo tak, že jejich hlas byl vyhodnocen jako neplatný (tj. vhození prázdné obálky). Ze zbylých 30 418 voličů jich bílý lístek odevzdalo 8 969 (29,49 %, celostátně 10,75 %), zatímco pro jednotnou kandidátní listinu NF mělo hlasovat 21 449 voličů (70,51 %, celostátně 89,25 %). (ONVH, k. 96, i. č. 171) V rámci Moravy a Slezska to byl jeden z nejhorších výsledků (KAPLAN 2012, 297, 463). Již asi nikdy nezjistíme, v jakém rozsahu byly výsledky hlasování v okrese Holešov a v jeho jednotlivých obcích „upraveny“. ¹⁰ O tom, že výsledky byly falšovány hovořil krátce po volbách na zasedání ÚV KSČ Klement Gottwald a na poradě krajských tajemníků KSČ i Rudolf Slánský. Hlasy pro jednotnou kandidátní listinu NF měly jít hlavně „na úkor neúčasti“, někde byly tyto volební lístky přidávány i k prázdným obálkám. V průměru se měly tyto „úpravy“ týkat asi 7 % hlasů, nejvíce v Praze. (KAPLAN 2018, 259; RYCHLÍK 2020, 78) ¹¹ Sláma s Kaplanem považovali v roce 1987 za prokázané, že jednotnou kandidátní listinu celostátně odmítlo 25–30 % voličů (cit. dle WIEDEMANN 2016, 403).

Přeneseme-li se v rámci Holešovska opět na úroveň jednotlivých obcí, tak jednotná kandidátní listina NF dosáhla nejhoršího volebního výsledku v Horním Újezdě (34,98 %) a bílé lístky převážily hlasy pro jednotnou kandidátní listinu NF ještě v dalších osmi obcích (Horní Lapač, Žeranovice, Sovadina, Býškovice, Racková, Míškovice, Kašava, Jankovice). Podíl hlasů pohybující se v rozmezí 50–60 % pak obdržela jednotná kandidátní listina NF v 19 obcích, mezi 60–70 % to bylo také v 19 obcích, mezi 70–80 % hlasů pak v devíti, mezi 80–90 % hlasů ve 12 obcích a přes 90 % hlasů činil výsledek pro jednotnou kandidátní listinu NF v osmi obcích (Pacetluky, Všetuly, Lukov, Dřevohostice, Machová, Prusinovice, Šišma, Kurovice).

Jestliže porovnáme výsledky ČSL či KSČ z roku 1946 s počty bílých lístků v roce 1948 v jednotlivých obcích, tak mezi těmito výsledky nepanovala žádná výrazně silná korelace. Z 23 obcí, kde v roce 1946 získali lidovci nadpoloviční většinu hlasů, jich sice bylo v devítce obcí s nejvyšším podílem bílých lístků pět (Horní Lapač, Jankovice, Kašava, Sovadina, Žeranovice), aby ale naproti tomu v Loukově, Mrlínku a Vítonicích získala v roce 1948 jednotná kandidátní listina NF vždy přes 82 % hlasů. Svůj vliv na výsledek voleb vedle církve a lidové strany, jejíž holešovský okresní sekretariát byl kvůli volbám v květnu znovuootevřen (KSČ-OVH, k. 1, i. č. 5), mělo mít v jednotlivých obcích i chování zdejších komunistických funkcionářů. Alespoň takto výsledek na Holešovsku vysvětloval na povolebním zasedání předsednictva Krajského výboru (KV) KSČ ve Zlíně holešovský delegát Janalík s tím, že „naši soudruzi ve většině obcí neumí dělat politiku NF,¹² a to proto, že naše organizace byly velmi malé a celé obce byly většinou v rukou lidovců. V našich soudruzích ta nevraživost proti lidovcům zůstala, a když nastaly únorové události, tak si přišli na své a čistili důkladně (...) velké procento bílých lístků bylo hlavně proto, že naši soudruzi tvrdě zasáhli v jednotlivých vesnicích.“ (cit. dle POSPÍŠIL 2003, 66–67) Špatným počínáním vlastních funkcionářů na místní úrovni zčásti vysvětloval výsledky i generální tajemník ÚV KSČ Rudolf Slánský na již zmíněné povolební poradě krajských tajemníků KSČ (KAPLAN 2012, 94).

Volební pravidla pro volby do MNV a ONV

V roce 1954 přišly tedy na pořad dne dlouho odkládané a mnohdy i nechtěné volby do NV. Aktivním volebním právem v nich disponovali všichni občané starší 18 let, pasivním pak od 21 let. Výslovně bylo oproti letům 1927–1938 volební právo přiznáno příslušníkům ozbrojených sborů, naopak jej byli ale zbaveni občané odsouzení ke ztrátě čestných občanských práv, když i tímto komunistický režim prostřednictvím třídní justice trestal své odpůrce (§ 2–4 Zákona č. 14/1954 Sb.).

Volilo se volebním systémem, jenž by se dal nazvat systémem jednokolové absolutní většiny, kdy jestliže (žádný) kandidát nezískal nadpoloviční většinu hlasů, byly vypsány nejpозději do 14 dnů (!) nové doplňovací volby (§ 78, 82 odst. 1 Zákona č. 14/1954 Sb.). U obcí do 400 obyvatel tvořilo území obce jeden vícemandátový volební obvod a volič disponoval tolika hlasy, kolik bylo voleno členů MNV. U obcí s více jak 400 obyvateli a také při volbách do ONV pak byli kandidáti voleni v jednomandátových obvodech: v závislosti na počtu obyvatel činil u obcí do 6 000 obyvatel počet členů MNV 9–40, u obcí do 20 000 obyvatel až 100 a u obcí nad 20 000 obyvatel mělo na každého člena MNV připadnout 200 obyvatel. U voleb do ONV

byl počet členů pléna stanoven na 35–60, kdy na každého z nich mělo připadnout 1 000 obyvatel (§ 37 odst. 2, § 47 odst. 1 Zákona č. 14/1954 Sb.). V okrese Holešov bylo ve volbách do MNV voleno v 56 obcích¹³ dohromady 599 členů plén, přičemž v 51 obcích bylo toto plénum MNV devítičlenné,¹⁴ v Prusinovicích pak čítalo 13, v Dřevohosticích 15, ve Chvalčově 16, v Bystřici pod Hostýnem 40 a v Holešově 56 členů. Ve volbách do ONV bylo voleno celkem 42 členů pléna. (ONVH, k. 129, i. č. 204) Vysoký počet volených členů NV, a tedy i malé volební obvody měly být dle režimní propagandy zárukou toho, aby členové NV poznali potřeby a zájmy svých voličů a byli s nimi v co nejužším styku (CO MÁ VĚDĚT KAŽDÝ VOLIČ O VOLBÁCH DO NÁRODNÍCH VÝBORŮ 1954, 13). Volební období bylo tříleté, zvolený člen NV mohl být svými voliči (teoreticky) odvolán (KUKLÍK A KOL. 2011, 197).¹⁵

Kandidování mohli být pouze kandidáti NF, resp. jejich složek, jež měly dle litery zákona navrhnout za kandidáty nejlepší dělníky, členy jednotných zemědělských družstev (JZD), drobné a střední rolníky a příslušníky pracující inteligence. Návrhy kandidátů měly být NF předkládány na veřejných schůzích shromáždění dělníků, rolníků a ostatních pracujících na závodech, úřadech a vesnicích a shromáždění vojáků a příslušníků ozbrojených sborů. (§ 55 odst. 1 a 2 Zákona č. 14/1954 Sb.) Tímto způsobem tak měli být vybráni nejlepší kandidáti, které voliči dobře znají a budou s nimi mít po volbách co nejužší spojení. (CO MÁ VĚDĚT KAŽDÝ VOLIČ O VOLBÁCH DO NÁRODNÍCH VÝBORŮ 1954, 13) Oproti parlamentním volbám v roce 1948 byla zrušena možnost udělit protestní bílý lístek. Samotná „volba“ tak spočívala v tom, že volič buď mohl hlasovat pro kandidáta NF (ve výjimečných případech, kdy bylo zaregistrováno více kandidátů, si mohl mezi nimi alespoň vybrat) anebo škrtnout jméno/a kandidáta/ů na volebním lístku. Přeskrtnuto muselo být celé jméno kandidáta od prvního po poslední písmeno, jinak byl hlas považován za platný, což poskytovalo volné pole působnosti pro možné manipulace (KAPLAN 2005, 102; RYCHLÍK 2020, 138). Stejně tak jinak běžné ustanovení, že v případě pochybnosti o platnosti hlasovacího lístku rozhoduje o ne/platnosti okrsková volební komise (§ 72 odst. 3 Zákona č. 14/1954 Sb.), nabízelo vzhledem k absenci jakékoliv nezávislé kontroly volné pole pro možnost manipulací. Takovéto podezřelé případy „oprav“ nevhodných výsledků se objevily v roce 1954 i na Holešovsku (níže v textu). Zatímco v roce 1948 se dle Karla Kaplana výsledky falšovaly polooficiálně, tak o šest let později „už pracoval volební mechanismus tak, že úpravy výsledků nebylo nutné provádět okatě“ (KAPLAN 2005, 101).

Předvolební přípravy a agitace

V průběhu ledna a února 1954 odstartovaly předvolební kampaň v jednotlivých obcích tzv. všenárodní veřejné diskuse k osnovám zákonů o NV a o volbách do NV, ve kterých mohli občané k nim vyjádřit své stanovisko, ve skutečnosti se od nich očekával pouze formální nadšený souhlas. V průběhu jara pak následovaly předvolební schůze, na kterých měli být přítomnými voliči vybráni a – spolu s akčními programovými plány daných obcí – schválení kandidátů do voleb. Účast na těchto schůzích ze strany občanů byla po celé zemi velmi nízká (KAPLAN 2005, 102). V tomto se od zbytku Československa nelišilo ani Holešovsko, což reflektovaly např. vytrvalé stesky členů předsednictva OAV-NF na jejich jednáních v dubnu 1954 (NF-OVH,

nezpracovaný materiál). Např. na konci dubna účast ve 13 obcích činila v průměru pouze 13,72 %, když v Libosvárech či Hlinsku pod Hostýnem bylo nutné tyto schůze dokonce opakovat, přičemž ale návštěvnost byla přitom vyšší než v předchozích etapách (NF-OVH, nezpracovaný materiál). Takto chabou účast reflektoval okresní týdeník i přes floskule typu, že „*druhá etapa veřejných předvolební schůzí ukázala, že naši občané mají zájem o nový volební zákon a že jim není lhostejné, kdo bude hájit jejich zájmy v národních výborech.*“ (JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 14, 2). V Kostelci u Holešova tak mělo schůzi za účasti referenta z KNV navštívit jen 15 občanů, Dřevohosticích pak 26. Ve druhé jmenované obci se pak v důsledku mobilizace všech složek NF na opakované schůzi mělo údajně dojít ke šťastnému konci a počet účastníků se měl zvýšit více jak šestinásobně, přičemž „*takový počet účasti občanů se neprojevil ani v Holešově, ani v Bystřici pod Host.*“ (JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 14, 2)

Coby nedostatečná vedle účasti byla rovněž na těchto předvolebních schůzích kritizována také úroveň diskusí, kde se občané zabývali především zemědělskou problematikou (NF-OVH, nezpracovaný materiál).¹⁶ Delegát reprezentující Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP) si na zasedání v půli dubna také stěžoval, že „*agitátoři nedovedou říct lidem smysl této práce, pro kterou dělají a co se má na schůzích a shromážděních projednávat*“ (NF-OVH, nezpracovaný materiál). V nedatovaném materiálu rozeslaném z KNV Gottwaldov do jednotlivých okresů, který měl pravděpodobně sloužit i jako metodická pomůcka svého druhu, bylo nižším stranickým složkám vytýkáno, že „*v rozporu se zásadami voleb. soustavy se ojediněle na shromážděních o návrzích hlasovalo (a někde i tajně)*“ (ONVH, k. 102, i. č. 173).

Při výběru vhodných adeptů na kandidaturu ve volbách, zejména do MNV, musely stranické i jiné orgány řešit různé problémy. Na konci března na jednání předsednictva OV KSČ Holešov jeho člen Emanuel Sýkora referoval, že se asi u osmi vesnic bojí, že tam nedají kandidátní listinu vůbec dohromady a v několika dalších, že je špatně postavena (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). V některých obcích jako třeba v Sovadíně byli navrženi kandidáti občané, se kterými nikdo toto předem neprojednal (NF-OVH, nezpracovaný materiál),¹⁷ v Martinicích na předvolební schůzi přítomní občané vystupovali proti kandidatuře tajemníka Pospíšila a předsedy MNV Vaňhary, kteří nakonec po zásahu stranických orgánů nekandidovali (NF-OVH, nezpracovaný materiál). Pro stranické funkcionáře byly tyto obtíže obecně signálem, že počet kandidátů, kteří v tajné volbě neprojdou, může být celostátně vysoký (KAPLAN 2012, 181). S jednotlivými kandidáty taky měl být až do voleb udržován co nejužší styk, aby se pod vlivem „*podvrtné činnosti reakce*“ nevzdali kandidatury (NF-OVH, nezpracovaný materiál).

Žádný ze scénářů s nedostatečným počtem kandidátů či jejich odstupování se na konec nenaplnil, ale nastal z hlediska logiky fungování voleb v podmínkách komunistického systému naopak opačný „extrém“: v některých obcích bylo při volbách do MNV navrženo a zaregistrováno více kandidátů NF, než jich mělo být zvoleno. Což byl opět fenomén, kterým Holešovsko nijak nevybočovalo od zbytku Československa (KAPLAN 2005, 112). Konkrétně necelé tři týdny před samotnými volbami tak bylo v okrese Holešov pro volby do MNV zaregistrováno o 39 kandidátů více, přičemž nejvíce „nadpočetných“ jich bylo v Komárně a Tučapech, konkrétně vždy

šest (NF-OVH, nezpracovaný materiál). Údajně tak dle předsedy OAV-NF Aloise Podoly mělo hrozit to, že „*tam, kde budou stát případně dva kandidáti, nebude třeba ten nejlepší zvolen*“ (NF-OVH, nezpracovaný materiál).¹⁸ Reálně ale měli představitelé KSČ a jí coby převodových pák sloužících prorežimních organizací a zbylých stran strach spíše z toho, že by nemusel být v takovém případě v daném obvodu zvolen žádný z kandidátů. Členové předsednictva OV KSČ se na svém jednání zavázali tento problém „nadbytečných“ kandidátů prostřednictvím jednotlivých stranických organizací vyřešit (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). Rovněž tak zástupci složek NF, ze kterých tiito kandidáti byli, dostali příkazem těmto domluvit vzdání se kandidatury (NF-OVH, nezpracovaný materiál), jakož i okresní volební komise měla za úkol ve spolupráci se všemi okresními orgány přistoupit co nejodpovědněji k řešení téhož. Dle přípisu tajemníka krajské volební komise Josefa Holčapka kandidát, který se vzdá kandidatury, tak ale měl učinit „*na základě přesvědčení o správnosti takového postupu a nestal se nakonec strůjcem opozice, která by jednotu ve volbách jen hrubě porušila*“ (ONVH, k. 102, i. č. 173). I přes všechno se tato snaha oficiálních orgánů zdařila jen zčásti. Na celkem 599 míst v plénech MNV jednotlivých obcí nakonec kandidovalo 623 kandidátů NF, tedy 24 jich bylo „nadbytečných“. Z jednotlivých obcí se jednalo konkrétně o Komárno (7), Horní Lapač, Osíčko, Rajnochovice, Žeranovice (3), Horní Újezd (2), Chvalčov, Sovadinu a Vítonice (1) (ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173).¹⁹

Před volbami se rozjela i režimní agitační mašinérie. Seznamování voličů s kandidáty mělo být zpestřeno kulturní vložkou, která by dokázala přilákat lidi a volby měly obecně probíhat v radostné atmosféře, kdy, jak prohlásil jeden ze členů předsednictva OV KSČ, „*Nesmíme se bát ani toho, aby se tančilo v zámku, i když tam bude i volební místnost*“ (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10; ONVH, i. č. 11). Sportovci či myslivci pak plánovali společný hromadný pochod k volbám (NF-OVH, nezpracovaný materiál). V polovině dubna bylo v okrese dle zprávy rady ONV zřízeno 19 agitačních středisek, z nichž ty v Bystřici pod Hostýnem a Holešově měly patřit mezi nejlépe pracující (ONVH, i. č. 11). K 20. dubnu se jejich počet rozrostl již na 28 a sedm dalších, včetně jednoho dalšího v Bystřici pod Hostýnem, mělo být ještě co nejdříve otevřeno. Na schůzi OV KSČ o šest dní později byla oproti necelé dva týdny staré zprávě pro radu ONV práce agitačních středisek v obou největších sídlech okresu naopak silně kritizována. V Bystřici pod Hostýnem měl zdejší městský výbor (MV) KSČ svou pasivitou přenechat v rozporu se směrnicemi OV KSČ řídicí roli a iniciativu orgánům místního MNV (stanovování volebních obvodů, výběr kandidátů, řízení agitace). Doposud stále také nebylo otevřeno druhé agitační středisko s odůvodněním, že nejprve musí začít fungovat dobře to již existující. (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10) O jeho fungování svědčí povzdech v Jiskře při slavnostním otevření, že „*byla to opětovně malá účast, která zhatila plán jak pořadatelů, tak účinkujících*.“ (JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 13, 1). Na Holešov se snesla kritika provádění předvolební agitace kvůli tomu, že zde měla osobní agitace probíhat dosti živelně a bez jakéhokoliv přímého stranického organizačního řízení. Rovněž pak převážná část členů MV KSČ byla zapojena v různých komisích a na organizátorskou činnost jim tak neměl zbývat čas, aby také v Holešově i Bystřici pod Hostýnem zdejší MV KSČ neměly žádný styk se závodními organizacemi a nepanoval tak tedy přehled o dění ve zdejších závodech. (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10)

Nespokojenost minimálně s holešovskými straníky přetrvávala i ještě několik dnů před volbami, kdy si na schůzi předsednictva OV KSČ stěžoval Miroslav Měchura, že vedoucímu agitačního střediska v Holešově Matějčickovi poskytl cenný materiál pro použití k názorné agitaci, ale ten si jej nechal u sebe s tím, že se na něj chodí dívat agitátoři (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). Kromě Holešova a Bystřice pod Hostýnem byla již dříve kritizována také např. práce agitačního střediska v Dobroticích, které vedl místní učitel, ale dle Josefa Nelešovského, člena rady ONV majícího na starosti školství a osvětu, nic dohromady nedělal, maximálně vylepil plakáty, jelikož dle svých slov na nic neměl peníze (ONVH, i. č. 11).

Vedle agitačních středisek měla v předvolební kampani působit přímo v terénu i necelá tisícovka agitátorů. Dle jednoho z návrhů měl dostat každý z agitátorů na starost určitý počet lidí a až do voleb se o ně „starat“ (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). V průběhu volební kampaně byla ale ze strany OV KSČ konstatována pasivita a slabá úroveň práce agitátorů, proto někteří museli být vyměněni. I tak, jak si posteskl jeden člen předsednictva OV KSČ, z nich byl málokdo v osobním styku s občany. Vedle toho i také některé patronátní závody měly dle mínění stranických orgánů málo pečovat o předvolební agitační kampaň (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). Jednalo se zjevně o přetrvávající jev, když si ještě necelý týden před volbami člen KV KSČ Rostislav Hroměček stěžoval na málo vylepených plakátů na vesnicích s komicou douškou, že je „*potřeba soudruhy upozornit na to, aby tento materiál neschovávali*“ (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10).

Do volební kampaně se měl také zapojit každý člen KSČ a NF. Komunistům v jednotlivých družstvech, prodejnách, dílnách měl být dle výše zmíněného návrhu dán úkol zařídit jejich výzdobu. Ovšem ale s dodatkem, že bude nutné je v tomto kontrolovat (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). Členové jednotlivých složek NF pak měli získávat všechny své členy k účasti ve volbách. Neměli se ale ve volební den scházet u svých sekretariátů, nýbrž obejít všechny své sousedy a společně s nimi odcházet do volebních místností. Zároveň měly jednotlivé složky NF také za úkol mít přehled o účasti svých členů, aby se mohlo zhodnotit, jak „*plní své úkoly v upevňování NF*.“ (NF-OVH, nezpracovaný materiál) V den před volbami pak vyšla v okresním týdeníku provolání vedoucího tajemníka OV KSČ, předsedy ONV, OV ČSS, předsednictva OV ČSL, OV ČSM, OV DSO SOKOL, OV Svazarm, předsednictva OV SČSP a OV Československého červeného kříže (ČsČK) vyzývající voliče, aby ve volbách odevzdali hlas kandidátům NF, jelikož „*náš hlas pro kandidáty Národní fronty je hlasem pro mírový rozvoj obcí a měst naší drahé vlasti!*“ (JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 20, 1–2)

Výsledky voleb do MNV

Při prvních volbách do MNV 16. května 1954 se volebního aktu v celkem 55 z 56 obcí, z nichž se autorovi podařilo dohledat výsledky, zúčastnilo dle zápisů z jednotlivých okrskových volebních komisí 27 873 z 28 386 voličů, tedy 98,19 %. Z těchto zúčastnivších se voličů, od nichž musíme odečíst 53 voličů, jejichž hlas byl vyhodnocen coby neplatný, jich kandidáta/y na volebním lístku přeškrtnulo 21,60 %. Nejvíce tak činili voliči v obcích do 400 obyvatel, kde podíl přeškrtnutých činil 30,28 %.²⁰ V obcích nad 400 obyvatel (bez Holešova a Bystřice pod Hostýnem) podíl škrtnutých kandidátů

takřka kopíroval celookresní průměr (21,03 %), aby ve dvou největších municipali-
tách okresu v Holešově a Bystřici pod Hostýnem voliči škrtali jim předložené kandidá-
ty průměrně o dva procentní body méně (19,02 %). (ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173)²¹

U počtu nezvolených kandidátů (z celkového počtu 599) panuje v dochovaných
materiálech rozpor, jenž lze ale i tak naštěstí s velkou mírou pravděpodobnosti rozře-
šit. V zápisech jednotlivých volebních komisí se autorovi tohoto textu podařilo zjistit
dohromady 30 případů (ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173), zatímco v materiálu pro schů-
zi rady ONV, jež se konala 19. května 1954, v zápise ze schůze předsednictva OAV-NF
z 25. května 1954, jakož i zprávě okresní volební komise v Jiskře se hovoří shodně o 29
případech, resp. o 570 zvolených kandidátech (ONVH, i. č. 11; NF-OVH, nezpracova-
ný materiál; JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 21, 1). Jednalo se ale zřej-
mě opravdu o 30 případů, jelikož v materiálu pro schůzi rady ONV a v zápise ze schů-
ze předsednictva OAV-NF je vzájemný nesoulad v tom, ve kterých obcích a v jakých
počtech v nich nebyli kandidáti zvoleni. Dle prvního zdroje nebyli zvoleni dva kandidá-
ti v Rymicích, zatímco dle druhého nebyl zvolen v Rymicích pouze jeden kandidát
a jeden další taktéž v Podhradní Lhotě, která není v materiálu pro schůzi rady ONV
vůbec zmíněna. Přitom dle zápisů jednotlivých volebních komisí nebyli v Rymicích
zvoleni dva kandidáti a jeden v Podhradní Lhotě, takže v textu je pracováno s tím, že
celkový počet nezvolených kandidátů ve volbách do MNV činil 30.²²

U jednotlivých kandidátů se autorovi nepodařilo celistvě dohledat jejich stranic-
kou příslušnost, k dispozici jsou pouze celkové statistické přehledy členů MNV z násle-
dujících let, do nichž se jednak promítly doplňující volby z 30. května 1954 i z pozdější-
ho období, tak i eventuální vstupy bezpartijních členů plén MNV do KSČ. V půli roku
1955, kdy v mezidobí došlo k rezignaci a dovolbě 12 členů MNV, jich tak z celkového
počtu 599 bylo 216 členy KSČ (36,06 %), 29 členy ČSL (4,84 %), osm členy ČSS (1,34 %)
a 346 bylo bezpartijních (57,76 %). (ONVH, k. 129, i. č. 204) Z 56 po volbách zvolených
předsedů MNV se spolehlivě nepodařilo identifikovat politickou příslušnost u devíti
z nich, kdy byli uváděni např. jako členové Mysliveckého spolku, JZD či ČsČK, ze
zbývajících 47 bylo 33 členy KSČ, 13 bezpartijních a předseda MNV v Horním Lapači
byl členem ČSL²³ (ONVH, k. 128, i. č. 199).

Obce	Zapsaných voličů	Platných hlasů	Pro kandidáta		Škrtnutí kandidáta		Členové MNV	
			Absol.	%	Absol.	%	Zvol.	Nezvol.
Do 400 obyvatel	3 805 ¹	3 742 ¹	2 609,08	69,72	1 132,92	30,28	165	19
Nad 400 obyvatel	15 004	14 672	11 586	78,97	3 086	21,03	308	11
Bystřice p/H, Holešov	9 577 ²	9 406 ²	7 617	80,98	1 789	19,02	96	0
Celkem	28 386	27 820	21 812,08	78,40	6 007,92	21,60	569	30

Tabulka 1: Výsledky voleb do MNV 16. května 1954 v okrese Holešov

¹ Do počtu zapsaných voličů a platných hlasů u obcí do 400 obyvatel nejsou zahrnuty nedostupné údaje z Bořenovic.

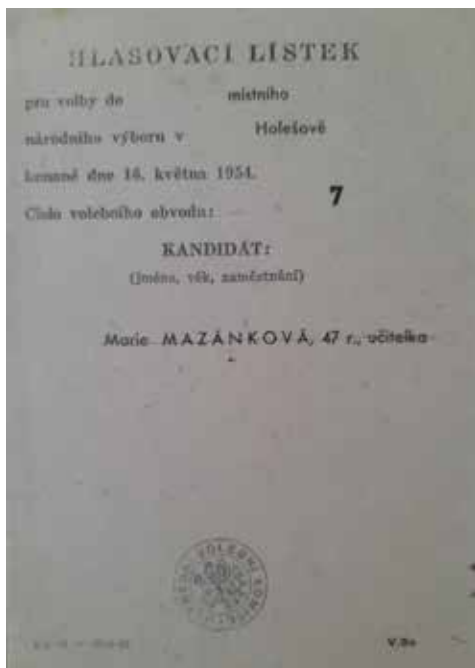
² U Holešova a Bystřice pod Hostýnem chybí u počtu zapsaných voličů a platných hlasů nedostupná data z pěti holešovských obvodů.

Zdroj: Zpracováno dle ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173.

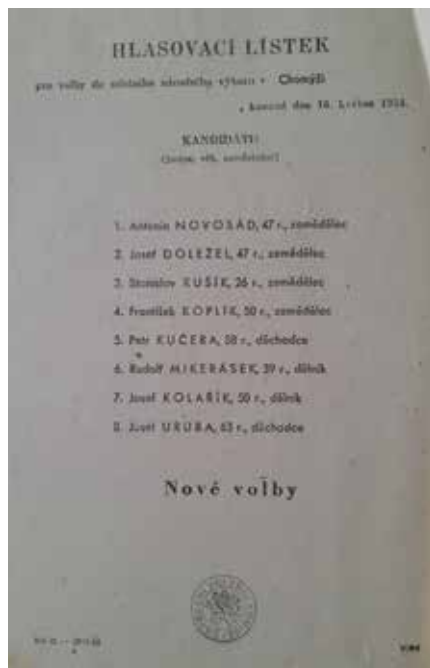
Z jednotlivých obcí byli voliči s navrženými kandidáty NF nejvíce nespokojeni v Chomýži, když zde škrťů navržených kandidátů dle místního kronikáře „mnozí voliči použili v hojné míře, někdy až způsobem humorným“ (AOCH, i. č. 1, 150). Celkem obdržela zdejší devítka kandidátů pouze 38,94 % platných hlasů, nezvoleno jich bylo včetně předsedkyně MNV Jarmily Slavíkové²⁴ plných osm (!), přičemž čtyři z kandidátů neobdrželi ani 30 % hlasů (ONVH, k. 104, i. č. 173). Zvolen byl pouze Josef Janečka, bezpartijní soukromě hospodařící rolník s výměrou půdy ve výši 14,46 ha (ONVH, k. 128, i. č. 199). V Bořenovicích, kde si kvůli skutečnosti, že i přes vznik přípravného výboru JZD zdejší komunisté nedokázali zlomit ostatní obyvatele obce k jeho založení, obecní kronikář v roce 1952 povzdechl, že „co se týká socializace naší vesnice, se udělalo velmi málo“ (MNVB, i. č. 6, 71), nebyli zvoleni celkem čtyři kandidáti. A to včetně Josefa Štískala, jenž zastával pozici předsedy MNV v několika prvních „poúnorových“ měsících roku 1948. (ONVH, k. 128, i. č. 199; MNVB, i. č. 6, 39, 41)

V Lipové a Rymicích získali navržení kandidáti NF dohromady jen několik procentních bodů nad 50 %. V první jmenované obci nebyli zvoleni tři z devíti kandidátů, další dva pak prošli jen o několik hlasů. V Rymicích, kde v předchozích měsících vystoupila z JZD většina členů, za čímž měl být dle tvrzení jeho předsedy v okresních novinách strach družstevníků, aby „jim někdo ‚nevrazil do zad vidle‘“ (MNVR, i. č. 1a, 141; JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 7, 4), nebyli zvoleni dva kandidáti a jeden další byl zvolen jen s minimální většinou dvou hlasů. V deseti dalších obcích se pohyboval výsledek kandidátů NF v rozmezí 60,01–70,00 % hlasů, přičemž nezvoleni byli dva kandidáti v Mrlítku a po jednom v Roštění a Prusinovicích. V rozmezí 70,01–80,00 % hlasů se zisk kandidátů NF pohyboval celkem v 17 obcích včetně Holešova. Z nich nebylo po dvou kandidátech zvoleno v Radkově Lhotě, kde to poznámkou v zápise okomentoval pisatel (pravděpodobně předseda volební komise) coby „osobní zášť“ (ONVH, k. 105, i. č. 173), a Žeranovicích, po jednom pak v Přílepech a Lechoticích. Mezi jednou desetinou a pětinou dosáhl počet hlasů proti kandidátům NF ve 23 obcích, v nichž zároveň nebyli do MNV zvoleni celkem tři navržení kandidáti v Křtomilu, Osíčku a Podhradní Lhotě. Přes 90 % hlasů obdrželi na Holešovsku kandidáti NF ve volbách do MNV pouze v Komárně (91,32 %) a Martinicích (92,91 %). Ve volbách v roce 1948 přitom v těchto dvou obcích udělilo bílý lístek více jak 40 % voličů, tedy nadprůměrný počet i pro zdejší okres. (ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173) Z jednotlivých kandidátů dosáhl vůbec nejhoršího výsledku František Smýkal z Přílep, jenž ve zdejším volebním obvodu č. 9 obdržel hlas pouze od osmi z celkového počtu 42 voličů, tedy ne ani od jedné pětiny. Naopak 100 % platných hlasů obdrželo celkem 13 kandidátů. (ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173)

Úskalí kandidatur více kandidátů než činil počet rozdělovaných mandátů, kvůli nimž vyjadřovali před volbami regionální funkcionáři obavy o nezvolení žádného z kandidátů, se dle oficiálních výsledků naplnily pouze jedinkrát a to v Žeranovicích.²⁵ Zde ve volebním obvodu č. 5 z 48 odevzdaných platných hlasů byly čtyři volební lístky kompletně přeškrtnuté a o zbylých 44 hlasů se rovným dílem podělili Josef Brázdil a lidovec Václav Kučera, jenž zároveň kandidoval i do ONV.²⁶ V doplňovacích volbách o dva týdny později pak znovu kandidoval již jen právě Kučera. I přes své následné zvolení dosáhl v rámci okresu nejhoršího výsledku ze všech kan-

Obr. 3: Příklad správně přeškrtnutého volebního lístku při volbách do MNV Holešov
Zdroj: ONVH, k. 99, i. č. 173

Obr. 4: Volební lístek pro doplňovací volby do MNV Chomýž 30. května 1954
Zdroj: ONVH, k. 103, i. č. 173

Celkový výsledek	Obce (počet nezvolených) ¹
30,01–40,00 %	Chomýž (8)
40,01–50,00 %	
50,01–60,00 %	Lipová (3), Rymice (2)
60,01–70,00 %	Mrlíněk (2), Provodovice, Libosváry, Roštění (1), Hlinsko p/H, Horní Újezd, Prusinovice (1), Bílavsko, Racková, Pacetluky
70,01–80,00 %	Přílepy (1), Třebětice, Kostelec u Hol., Lehotice (1), Míškovice, Karlovice, Radkova Lhota (2), Količín, Žákovice, Blazice, Kurovice, Horní Lapač, Žeranovice (2), Býškovice, Sovadina, Holešov, Všechovice
80,01–90,00 %	Ludslavice, Rusava, Žopy, Tučapy, Loukov, Dřevohostice, Němčice, Turovice, Chvalčov, Zahnašovice, Bystřice p/H, Radkovy, Jankovice, Vítonice, Slavkov p/H, Křtomil (1), Podhradní Lhota (1), Dobrotice, Osíčko (1), Pravčice, Rajnochovice, Lukoveček, Brusné
Nad 90,00 %	Komárno, Martinice

Tabulka 2: Výsledky voleb do MNV v jednotlivých obcích
¹ V přehledu nejsou zahrnuty Bořenovice, odkud se nedochovály výsledky hlasování, u Holešova se jedná o výsledky z 51 z 56 volebních obvodů.
Zdroj: Zpracováno dle ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173.

didátů (59,18 %), přičemž jako jediný z nich kandidoval předtím i v řádných volbách. (ONVH, k. 99, 104–106, i. č. 173)

Jak již bylo výše řečeno, tak nutnost přeškrtnutí celého jména, resp. všech jmen na kandidátním lístku nabízela možnost libovolného pseudohodnocení odevzdaných volebních lístků, již násobila absence jakékoliv reálné kontroly ohýbání i tak pochybných volebních pravidel. Volebním podvodům tak nic nestálo v cestě. Opět můžeme konstatovat, že se již nikdy s pravděpodobností rovnající se jistotě nedozvíme, kolik odevzdaných volebních lístků bylo nakonec vyhodnoceno záměrně nesprávně ve prospěch kandidátů NF, jelikož se tyto záležitosti ze své podstaty většinou do úředních akt nezaznamenávají. Přesto se autorovi v zápisech volebních komisí podařilo nalézt několik navýsost podezřelých případů.²⁷

Ve Všechovicích ve volebním obvodu č. 4 původně rozdílem jednoho hlasu (33:34) neuspěl ve volbách kandidát Cyril Horák. Den poté se ale sešla či asi spíše byla nucena sejít znovu zdejší volební komise, aby pod dohledem zástupců okresní volební komise znovu prozkoumala odevzdané hlasovací lístky. U jednoho z nich mělo být nakonec zjištěno, že dle regulí nebylo škrtnuto celé jméno. Tento hlas tak byl nově přičten Horákovi a ten tak byl zvolen. (ONVH, k. 106, i. č. 173) Ve čtvrtém obvodu ve Vítonocích kandidovali dva kandidáti Oldřich Zámorský a Žofie Heriánová, přičemž ze 43 platných hlasů nebylo sedm ani pro jednoho z kandidátů, 19 pro Zámorského a 17 pro Heriánovou. Nikdo by tedy nebyl zvolen. Pak se ale opět den po volbách znovu sešla volební komise a opravila poměr hlasů tak, že nově hlasů ani pro jednoho kandidáta bylo pouze pět, Heriánová získala o jeden hlas méně (16) a Zámorský, jenž získal tyto tři „nové“ hlasy, dosáhl na nejtěsnější nadpoloviční většinu 22 hlasů a byl tedy zvolen. (ONVH, k. 106, i. č. 173)

Prvotní výsledky voleb v Roštěni byly dle zápisů z jednotlivých obvodů i celkového přehledu výsledku voleb přeškrtnutím a přepsáním „zorigovány“ z původního poměru 302 : 215 celkem o 38 hlasů na 340 : 177, místo dvou nezvolených kandidátů se volby nakonec opakovaly jen v jednom obvodu (ONVH, k. 105, i. č. 173). Zrovna tak byl ex post v zápisu volební komise výrazně upraven volební výsledek třeba ve volebním obvodu č. 6 v Loukově, ale zde by i tak byl zdejší kandidát František Zemánek původně zvolen, avšak jen těsně: původní poměr hlasů činil 29 : 28, opravený 49 : 8 (ONVH, k. 106, i. č. 173).

Jiné na první pohled naprosto chybné počínání volební komise pak lze najít v zápisu výsledku voleb v Horním Lapači, kde se v rámci jednoho volebního obvodu ucházelo o devět míst v místním plénu MNV celkem 12 kandidátů. Dle volebního zákona měli být zvoleni ti kandidáti, kteří obdrželi hlas od nadpoloviční většiny voličů. V případě, že takových kandidátů bylo více, tak bez ohledu na původní pořadí byly mandáty přiděleny dle výše počtu získaných hlasů (§ 78 odst. 2 Zákona č. 14/1954 Sb.). Místní volební komise ale vyhlásila za zvolené kandidáty č. 1–9, ačkoliv kandidát č. 11 Bohumil Nedbal získal více hlasů (145) než kandidát č. 9 František Hlavica (112), a měl tak být zvolen on (ONVH, k. 106, i. č. 173).

Výsledky voleb do ONV

Při volbách do ONV byl ve 41 ze 42 volebních obvodů²⁸ podíl škrtnutých kandidátů oproti volbám do MNV o více jak šest procentních bodů vyšší (27,70 %). Opět plati-

lo, že oficiální podíl platných hlasů odevzdaných pro kandidáty NF byl v Holešově a Bystřici pod Hostýnem (79,24 %) vyšší než v ostatních obcích, kde jim hlas odevzdaly jen přibližně 2/3 voličů (68,77 %). (ONVH, k. 105, i. č. 173)

Z 42 kandidátů neuspěli dle oficiálních výsledků celkem dva. V obvodě č. 18 (Horní Lapač, Lukoveček) to byl příslušník bezpečnostních sborů a předseda MNV Přílepy František Čajánek (38,66 %), kde místní měli již před volbami požadovat za kandidáta do ONV zemědělce, a v obvodě č. 26 (Křtomil, Lipová) Gabriela Utěkalová (44,03 %) (NF-OVH, nezpracovaný materiál; ONVH, k. 15, i. č. 121; JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 18–19, 2). Čtyři další kandidáti prošli jen těsně, když jejich procentní zisk přesáhl padesátiprocentní hranici jen o několik procentních bodů. Adalfína Nedbalová v obvodě č. 16 (Racková) zvítězila pouze o 12 hlasů (232 : 220) (ONVH, k. 107, i. č. 173), u dalšího z kandidátů, Josefa Janáška z obvodu č. 29 (Sovadina, Blazice, Žákovice), panovala již před volbami na jednání OV KSČ obava, zda projde (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). Nejbližší dalšímu neúspěchu z nich ale byla stávající členka rady ONV Františka Šimková v obvodu č. 39. Její obvod zahrnoval Komárno, Provodovice a domovskou Podhradní Lhotu, přičemž obyvatelstvo bylo ze strany ONV v důvěrném hodnocení politické situace v jednotlivých volebních obvodech²⁹ charakterizováno jako smýšlením většinou „velmi lidoveckého,“ které „nesouhlasí se založením JZD, (je – pozn. autora) zpátečnických názorů a dosti jich čeká na převrat“ (ONVH, k. 102, i. č. 173). Právě v jejím bydlišti, kde byla v roce 1949 aktivní při vzniku místního JZD, došlo k několikeré kontrole hlasů, kdy se ze zápisu volební komise můžeme dočíst, že v „Podhradní Lhotě byly dle zápisu okrskové komise učiněny námitky ze strany člena místní obvodní komise u škrtnutých hlasů pro kandidáta. Původním sčítáním bylo rozhodnuto, že kandidát obdržel 181 platných hlasů a 168 proti z celkového počtu 349. Na základě vznesených námitek provedla okrsková komise nové sčítání a bylo zjištěno, že pro kandidáta je platných jen 171 hlasů a proti 178.“ (ONVH, k. 107, i. č. 173; JISKRA OKRESU KROMĚŘÍŽ, 1954, r. V, č. 18–19, 3) Šimková by tak v tomto případě neprošla rozdílem několika hlasů. Volební lístky tak musely být znovu „překontrolovány“, aby bylo dosaženo kýženého výsledku. Konkrétně okresní volební komise doporučila okrskové komisi kontrolu hlasovacích lístků, aby následně „revizní komise zjistila 208 platných hlasů pro (nečitelné slovo – pozn. autora) a 141 proti.“ (ONVH, k. 107, i. č. 173) Konečný rozdíl v počtu odevzdaných hlasů v Podhradní Lhotě byl dle zápisu okresní volební komise nakonec ještě o 11 hlasů vyšší. Františka Šimková tak byla zvolena do pléna ONV s celkovým ziskem 56,04 % hlasů. (ONVH, k. 107, i. č. 173) V kronice Podhradní Lhoty můžeme nalézt k tomuto nepřímou zmínku kronikáře, že „pro nezřetelnost měla sčítací komise (předs. Al. Vala, členové: Alb. Čuba, Ant. Novotný, Bl. Otradovcová) hodně práce při určování platnosti a neplatnosti hlasovacího lístku“ (AOPL, i. č. 2, 120).

Ze zbylých kandidátů volebního výsledku mezi 60–70 % dosáhlo devět kandidátů, u 15 kandidátů se výsledek pohyboval v rozmezí 70–80 % hlasů, deset kandidátů získalo 80–90 % hlasů a přes 90 % hlasů získal vedle zmíněného Františka Nováka v holešovském vojenském obvodě č. 7 také ještě Ludvík Němec, jenž kandidoval v Bystřici pod Hostýnem ve volebním obvodě č. 33 (ONVH, k. 107, i. č. 173).

Necelá polovina (20 z 42) volebních obvodů byla tvořena 2–3 obcemi, přičemž u šesti z těchto obvodů se nedochovaly zápisy volebních výsledků z jednotlivých obcí (pouze za celý obvod). Jestliže ještě odfiltrujeme výše zmíněný obvod. č. 18, kde kandidoval „přespolní“ kandidát František Čajánek, tak i zbylých 13 volebních obvodů nám může prizmatem statistiky alespoň trochu ukázat, jak úspěšně si zdejší kandidáti vedli ve svých domovských obcích a zda platilo okřídlené rčení, že „doma není nikdo prorokem“. V celkovém souhrnu se těmto kandidátům v průměru dostávalo opravdu o několik procentních bodů vyšší podpory v jejich domovských obcích (74,75 %) oproti těm obcím, kde trvalé bydliště neměli (67,43 %) a mohli zde být tak místním voličům méně známí. Avšak viděno pohledem jednotlivých kandidátů, tak těsná většina z nich (7 z 13) dosáhla v rámci svého volebního obvodu nejlepšího volebního výsledku v jiné obci, než byla jejich domovem. (ONVH, k. 105, i. č. 173) Vysvětlení tohoto jevu je třeba patrně hledat v místních poměrech a osobách kandidátů.

Legenda	Zapsaných voličů	Platných hlasů	Pro kandidáta		Škrtnutí kandidáta		Členové ONV	
			Absol.	%	Absol.	%	Zvol.	Nezvol.
Celkem	28 617 ¹	27 858	20 141	72,30	7 717	27,70	40	2

Tabulka 3: Výsledek voleb do ONV Holešov 16. května 1954

¹ Do celkového počtu zapsaných voličů a platných hlasů není zahrnut holešovský (vojenský) obvod č. 7.

Zdroj: Zpracováno dle ONVH, k. 107, i. č. 173.

Na povolební schůzi OAV-NF 25. května 1954 hodnotil jeho předseda Podola výsledek voleb jako dobrý. Na druhou stranu ale i poukazoval na nedostatečnou masovou politickou práci a „proto někteří kandidáti neprošli a občané je bez hlubšího rozmyšlení škrtili a někde také byl špatný výběr kandidátů“ (NF-OVH, nezpracovaný materiál). Dle tvrzení několika dalších diskutujících byli někteří voliči mylně informováni, že mají do volební urny vhodit jeden lístek a zbylé dva si ponechat (NF-OVH, nezpracovaný materiál). Zaznamenán takový případ měl být v Přílepech, kde měl voliče přímo instruovat (později odvolaný) člen volební komise, aby zbylé dva lístky přeškrtili (NF-OVH, nezpracovaný materiál). Zástupce Svazu protifašistických bojovníků (SPB) si postesk nad tím, že neinformovaní občané (tj. ti, kteří se nedostavili na předvolební schůze) nebyli navštíveni agitátory a záležitost voleb jim tak nebyla politicky řádně vysvětlena (NF-OVH, nezpracovaný materiál). Na první povolební schůzi předsednictva OV KSČ 20. května 1954 byla větší pozornost než na hodnocení voleb věnována budoucí činnosti jednotlivých NV a uspořádání jejich orgánů. Neúspěch v některých obcích (např. Křtomil) byl spatřován zejména v nejednotnosti straníků a také nedostatečné agitační práci některých stranických instruktorů (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10). Stejně tak v okresním týdeníku, krom zmíněné krátké zprávy okresní volební komise³⁰ a pseudoreportáže o volbách v Podhradní Lhotě, nebyla právě proběhnuvším volbám věnována výraznější pozornost. Výrazně více článků v tomto informačně nepříliš informačně zajímavém periodiku bylo věnováno zemědělství a činnosti JZD. (JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 21, 1)

Závěr

Po více jak šesti letech od násilného uchopení moci byly 16. května 1954 ze strany komunistického režimu uskutečněny první (mnohými nechtěné) formální volby do ONV a MNV. Výjimkou nebylo ani Holešovsko, kde držela před komunistickým převratem v únoru 1948 pozici nejsilnější strany ČSL.

Mašinérie přípravy voleb do NV započala hned v prvních týdnech roku 1954, kdy občané na voličských schůzích v rámci tzv. všenárodní veřejné diskuse měli formálně vyjádřit své stanovisko k osnovám zákonů o NV a o volbách do NV a rovněž vybrat a schválit kandidáty pro volby, kdy ti museli reprezentovat některou ze složek NF. Účast občanů na těchto schůzích byla ale dlouhodobě velmi nízká a rovněž úroveň debat hodnocena stranickými orgány jako tristní.

Ze schůzí vzešel i „problém“, který systém formálních komunistických voleb možná teoreticky umožňoval, ale reálně s ním nepočítal: v některých obcích bylo nominováno více kandidátů, než bylo voleno členů NV. I přes veškerou deklarovanou snahu funkcionářů KSČ, složek NF i ONV se nepodařilo dosáhnout odstoupení všech „nadbytečných“ kandidátů. Na 599 míst v 56 plénech MNV okresu Holešov tak připadlo celkem 623 kandidátů, nejvíce jich z jednotlivých obcí bylo v Komárně (+7).

V předvolebním období se rozvinula i mohutná agitační mašinérie, jež mj. zahrnovala zřízení několika desítek agitačních středisek a činnost v terénu takřka tisícovky agitátorů. Jelikož ale tyto plány na papíře naplňovali lidé, tak agitační činnost ovšem v mnoha případech sklouzla do povrchnosti, alibismu či dokonce předstírání, takže její provádění bylo zdrojem vytrvalé kritiky příslušných orgánů.

Výsledky voleb napovídají, že alespoň u části voličů na Holešovsku přetrvával latentní odpor vůči před šesti lety nastolenému novému režimu a jeho reprezentantům.. Ve volební den tak dle oficiálních zápisů jednotlivých volebních komisí přeškrtnalo kandidáty NF při volbách do MNV 21,6 %, při volbách do ONV dokonce 27,7 % voličů, když nejvíce škrtnali na volebních lístcích voliči v nejmenších obcích, nejméně naopak ve dvou největších sídlech okresu Holešově a Bystřici pod Hostýnem. Dočasně neobsazeno zůstalo v jednotlivých plénech při volbách do MNV 30 z celkových 599 mandátů, nejvíce v Chomýži, kde voliči zvolili jediného z devíti kandidátů (!), a Bořenovicích. U voleb do ONV musely o dva týdny později proběhnout doplňovací volby ve dvou ze 42 volebních obvodů.

Můžeme jen spekulovat, nakolik odpovídaly tyto – v médiích samozřejmě nezveřejněné – oficiální výsledky opravdovému počínání voličů ve volebních místnostech. Pohnutky a motivaci chování volebních komisí, tj. to, co se při hodnocení jednotlivých hlasů nedostalo do úředních akt, neznáme, ale i přesto se autorovi podařilo nalézt několik nanejvýš podezřelých ex post opravených zápisů výsledků hlasování. Lze se tak domnívat, že počet nezvolených kandidátů by byl v reálu vyšší.

Poznámky:

- ¹ Vedle nich v této době existovaly ještě jednotné národní výbory (JNV), které byly zřizovány v krajských městech a městech, jež byly zároveň okresem, a vykonávaly v jejich obvodu funkci MNV a ONV zároveň. V Praze a Brně byl zřízen Ústřední národní výbor (ÚNV), přičemž ÚNV Praha měl postavení KNV. (§ 2 odst. 1 Vládního nařízení č. 81/149 Sb.; § 1 odst. 1-2, § 4 odst. 1 Zákona č. 142/1949 Sb.)
- ² Poslední komunální volby před druhou světovou válkou proběhly v jednotlivých obcích v průběhu 30. let, v mnoha z nich tedy i před více jak 20 lety (NAVRÁTIL 2020, 80).
- ³ Např. pokud volič udělil hlasů šesti z devíti kandidátů a tři zaškrtnal, tak počet hlasů pro kandidáty NF činil po zaokrouhlení 0,67, proti 0,33.
- ⁴ Jednalo se o zápisy ze schůzí předsednictva OAV-NF z 9. a 23. března, 6., 13. a 27. dubna a 11. a 25. května 1954 a zápisy z aktivů předsedů MAV-NF z 9. a 10. června 1954 v Holešově a Bystřici pod Hostýnem.
- ⁵ K ekonomické krizi viz např. KOCIAN 2003; PERNES 2008.
- ⁶ Dva týdny před volbami došlo ke schválení zákona o národním pojištění, na základě něhož byl ještě před volbami vyplacen důchodcům důchod za květen dvakrát, za červenec pak ještě starobním a invalidním důchodcům přináleželo jednorázově 600 Kčs, pobíratelům vdovských/vdoveckých a sirotčích důchodů 400, resp. 200 Kčs (§ 276 odst. 1 a 3 Zákona č. 99/1948 Sb.).
- ⁷ Přímou zakázáno volit měly osoby s tzv. překážkou práva volebního, mezi nimi např. občané, vůči nimž byl uplatněn postih Akčního výboru Národní fronty (AV NF) nebo osoby pouze stíhané či nepravomocně odsouzené za černý obchod či kolaboraci, přičemž zařazování jednotlivých občanů do této kategorie bylo místními orgány svévolně zneužíváno (RYCHLÍK 2020, 77). Mělo se tak dít pod pláštěm blíže nespecifikovaného veřejného zájmu, kdy dle instrukcí ministerstva vnitra měl být veřejný zájem „dán také tehdy, že by se připuštěním dotčené osoby k volbě (k hlasování) přičilo přirozenému citění lidu, který si nepřeje, aby o jeho věcech rozhodovali lidé, kteří jsou ve vážném podezření, že se svými provinění postavili proti lidově-demokratickému řádu“ (ONVH, k. 96, i. č. 171). Na vysoký počet občanů, jímž bylo navrženo odnětí volebního práva, si stěžovalo na svém jednání 12. května 1948 předsednictvo OV KSČ s tím, že „není možno, aby tak velký počet byl schválen, byla by to špatná taktika.“ Rovněž nařídilo nutně ustavit komise pro rozhodování v této problematice, jelikož dosud i přes předchozí instrukce neexistovaly. (KSČ-ONVH, k. 1, i. č. 5)
- ⁸ Ve fondu ONV Holešov se k volbám zachovaly bezpečnostními orgány v Holešově a Rackové zachycené některé letáčky, resp. spíše ručně nadepsané kartičky vyzývající k hlasování bílými lístky (ONVH, k. 96, i. č. 171).
- ⁹ Výsledky v některých publikacích se mírně liší, když Bartoš, Schultz a Trapl uvádějí jako výsledek pro jednotnou kandidátní listinu NF v s. o. Holešov 69,0 % a v s. o. Bystřice pod Hostýnem 67,1 %, Pospíšil pak za celý okres 70,4 % (BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL 1980, 129; POSPÍŠIL 2003, 65).
- ¹⁰ Ne přímo snahou přímo upravit výsledky, ale vědět, kdo odevzdal bílý lístek, bylo zjevně motivováno počínání člena volební komise v Količíně Ignáce Grni. Ten měl v Količíně dle hlášení štábního strážmistra Sboru národní bezpečnosti (SNB) Jadrníčka ze Záhlinic na starost distribuci volebních lístků, přičemž ale u části bílých lístků byla propíchána špendlíkem jednotlivá písmenka. Dotyčné voliče pak musel k volbě do volební místnosti, kde jim byly volební lístky vyměněny za nové, svolávat obecní rozhlas s upozorněním či spíše výhrůžkou, že neúčast nelze závadnými volebními lístky omluvit. Dle oficiálních výsledků hlasovalo v Količíně pro jednotnou kandidátní listinu NF 78,81 % voličů. (ONVH, k. 96, i. č. 171)

- ¹¹ V předvolebním období byly bezpečnostními orgány v Holešově zachycen leták či spíše dvoustránkový spisek, v němž neznámý autor krom jiného vyzýval: „Kdo z Vás, poctivých Čechů, má možnost kontrolovat sčítání lístků, ať je při tom. Protože komunisté budou chtít ‚opravit‘ skutečnost, která jim ukáže, že jejich postavení je drženo jen terorem a vyhrůžkami.“ (ONVH, k. 96, i. č. 171)
- ¹² Janalík si již před volbami na jednání předsednictva OV KSČ stěžoval na pasivitu některých stranických organizací kvůli nedisciplinovanosti jejich předsedů a na špatné referenty na veřejných předvolebních schůzích. Jako velmi špatný tehdy odhadoval výsledek ve 40 ze 76 obcí. (KSČ-ONVH, k. 1, i. č. 5)
- ¹³ Okres Holešov od roku 1949 v důsledku územní reorganizace státu již nezahrnoval obce Bezuchov, Dolní Ves, Držkovou, Fryšták, Kašavu, Lukov, Machovou, Mysločovice, Horní Ves, Hradčany, Lišnou, Nahošovice, Oprostovice, Šišmu, Vítovou, Vlčkovou a Záhlinice, jež byly začleněny do okresů Gotwaldov-okolí, Přerov a Kroměříž. Připojením k jiné obci pak samostatnost ztratily Všetuly (Holešov), Rychlov (Bystřice pod Hostýnem), Chvalčova Lhota (Chvalčov), Příkazy (Osíčko) a Franckovice (Racková). Z okresu Kroměříž pak byly k holešovskému okresu naopak připojeny Němčice a Pravčice. (BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL 1980, 120, 138, 157, 162, 171, 178)
- ¹⁴ Ve 20 obcích, které měly méně jak 400 obyvatel, se volilo vždy v jednom devítimandátovém obvodu.
- ¹⁵ Reálně ale kandidát buď rezignoval sám či k tomu byl donucen anebo byl jako v letech 1969–1970 a 1989–1990 odvoláván prostřednictvím speciálního zákona, a nikoliv voliči z jeho volebního obvodu.
- ¹⁶ V Československu došlo v oblasti zemědělství po projevu prezidenta Antonína Zápotockého v letech 1953–1955 k období krátkého mírného „tání“. Zápotocký se v projevu na Klíčavské přehradě v srpnu 1953 vyslovil pro to, aby kdo bude chtít, tak mohl vystoupit z JZD. Následkem toho došlo k rozpadu mnoha JZD. (KAPLAN 2005, 110–111) To se nevyhnulo ani Holešovsku, kde důvěrná zpráva ze srpna 1954 o hospodaření JZD za první pololetí téhož roku určená pro radu ONV, toto reflektuje lakonickým konstatováním, že „družstva našeho okresu prodělala proti minulému roku změnu ve členské základně, čímž se snížila i výměra půdy a počet členů.“ (ONVH, I. č. 12). Toto intermezzo v postupu kolektivizace skončilo na konci června 1955, kdy ÚV KSČ schválil druhou vlnu kolektivizace (RYCHLÍK 2020, 144).
- ¹⁷ Delegát z Krajského akčního výboru – Národní fronty (KAV-NF) Janoušek na začátku března nedoporučoval projednávat kandidaturu s navrhovanými kandidáty předem (NF-ONVH, nezpracovaný materiál).
- ¹⁸ Celostátním volebním heslem bylo: „Nejlepší pracující za kandidáty národní fronty, nejlepší pracovníci do národních výborů“ (RUDÉ PRÁVO, 1954, r. XXXIV, č. 103, 1).
- ¹⁹ Konkrétní specifické důvody, proč nakonec v některých obcích kandidovalo více kandidátů, by nám možná pomohly odhalit zápisy z dalšího dosud nezpracovaného fondu Národní fronta – místní organizace okresu Holešov. Nelze ale také coby částečnou možnou příčinu opomenout dobovou nefunkčnost vzájemné interakce nižších složek komunistického stranického ústrojí, kdy, jak konstatoval historik Matěj Bílý na příkladu vnitrostranické diskuse po 20. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu (KSSS), pak ještě „ani v roce 1956 nebyly na nižší stranické úrovni nastoleny skutečně účinné komunikační mechanismy“ (BÍLÝ 2017, 67). Na Holešovsku během jara 1954 OV KSČ opakovaně řešil ve vztahu k základním organizacím strany např. problémy s tím, že mnohým kandidátům členství v KSČ již dávno vypršela kandidátská lhůta, ale jejich přihlášky nebyly předávány z příslušných stranických organizací na okresní sekretariát k vyřízení. Ve zprávě z konce května 1954 tak bylo konstatováno, že „dosud jsou v organizacích kandidáti od r. 1948,

- 1950, 1951 a 1952 s prošlou kand. lhůtou.“ (KSČ-OVH, k. 4, i. č. 10) Lze si tak dobře představit, že při nepořádku, jenž v rámci fungování nižších složek KSČ panoval, si v některých obcích zdejší organizace KSČ z příkazů a doporučení z vyšších míst lidově řečeno „nedělaly moc velkou hlavu“.
- ²⁰ Dá se předpokládat, že kdyby se dochovaly výsledky z Bořenovic, tak by byl celkový podíl přeškrtnutých kandidátů v této kategorii obcí ještě o něco vyšší.
- ²¹ Coby srovnání nám může posloužit tehdejší sousední okres Kroměříž. Dle důvěrného hlášení zde odevzdalo ze zúčastnivších se voličů neplatný hlas 95 z nich, ze zbylých 40 671 jich kandidáta/ly přeškrtnulo 4 582 (12,73 %). U obcí do 400 obyvatel činil tento podíl voličů 3,78 %, u obcí nad 400 obyvatel včetně Kroměříže pak 15,44 %. (ONVK, k. 79, i. č. 227) V samotné Kroměříži u 85 ze 100 kandidátů, u nichž se podařilo autorovi této práce dohledat výsledky voleb, škrtnulo kandidáta 12,43 % voličů. Nejvíce voliči odmítaným kandidátem byl přitom úřadující předseda MNV Robert Hnilica (!). Jeho jméno na volebním lístku přeškrtnulo 35 ze 109 voličů (32,11 %). I tak tento dlouholetý bývalý sociální demokrat ve své funkci pokračoval dalších šest let až do roku 1960. (NAVRÁTIL 2022, 78–79)
- ²² V okrese Kroměříž nebylo v 79 obcích zvoleno devět z celkových 521 členů MNV (1,73 %), všichni v obcích nad 400 obyvatel (ONVK, k. 79, i. č. 227). V celém Gottwaldovském kraji nebylo dle údajů uváděných Karlem Kaplanem oficiálně zvoleno 299 kandidátů (KAPLAN 2012, 336).
- ²³ ČSL měla při volbách před únorem 1948 v této obci velmi dominantní postavení: v parlamentních volbách v roce 1929 získala v Horním Lapači 131 ze 155 hlasů (84,51 %), v roce 1935 pak 121 ze 148 hlasů (81,75 %) a v roce 1946 nakonec 137 ze 177 hlasů (77,40 %). Při volbách do MNV v roce 1954 nebyl navíc ani jeden ze zvolených členů pléna v Horním Lapači členem KSČ. (BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL 1980, 140; ONVH, k. 128, i. č. 199)
- ²⁴ Funkci zastávala od 27. července 1953 (AOCH, i. č. 1, 144).
- ²⁵ Původně se tak stalo i ve Vítonicích, ale následně došlo dodatečně ke „korekci“ výsledku (viz dále v textu).
- ²⁶ Předseda OAV-NF Podola na schůzi na konci dubna 1954 v souvislosti s Kučerovou dvojí kandidaturou namítal, že by kvůli důležitosti plnění úkolů členů NV měl být přesvědčen, aby kandidoval jen do ONV a do MNV namísto něj nějaký jiný schopný občan. Dostalo se mu však odpovědi, že bude těžké najít náhradu, jelikož Kučera pracoval dobře jako zemědělský referent a má plnou důvěru občanů. (NF-OVH, nezpracovaný materiál)
- ²⁷ Výjimečně lze nechtěně i některé další doklady o tom, jak komunistický systém „pískal rovinu“ u těchto voleb při sčítání hlasů, najít v zápisech z jednání stranických orgánů. Byť se jednalo o sousední okres, tak svého druhu „memoárový příspěvek“ Rudolfa Štěbla, tehdejšího šéfa kroměřížské veřejné bezpečnosti (VB) a v letech 1954 a 1957 i předsedy okresní volební komise, na průběh voleb v roce 1954 v okrese Kroměříž, jenž pronesl na předvolebním jednání předsednictva OV KSČ Kroměříž 13. května 1957, měl i vysoce pravděpodobně univerzální celostátní charakter: „Chtěl bych hovořit o tom, jak to vypadalo v roce 1954 při volbách, jak si jistě pamatujete (...) My jsme měli v roce 1954 chaos. Výsledky voleb se hlásily do Kroměříže a kde to bylo špatné, muselo se pak jet nazpět do vesnice (...) Bude potřeba udělat soudruhům řádnou instruktáž o potvrzování výsledků voleb. Upozorňuji na to proto, že v r. 1954 nám místní volební komise ohlásily výsledky voleb, aniž by byly předem schváleny okresní volební komisí. Tím se stalo, že nám hlásily, kteří kandidáti neprošli a při revisi okresní volební komise se přišlo na nedostatky při sčítávání hlasů a kandidáti prošli. Potom se těžko zdůvodňovalo, že kandidáti prošli.“ (KSČ-OVK, i. č. 77)
- ²⁸ Z holešovského volebního obvodu č. 7 se dochoval pouze dopis náčelníka okresní vojenské správy Vladimíra Volného ze 17. května 1954, v němž okresní volební komisi potvrzoval zvolení kandidáta Františka Nováka se ziskem 97,7 % hlasů (ONVH, k. 107, i. č. 173).

- ²⁹ Dochováno pouze za obvody č. 38–41. U těchto obvodů bylo hodnocení takové, že zde složky NF přinejlepším fungovaly jen formálně, v horším případě nebyla jejich prostřednictvím vyvíjena činnost k prospěchu stávajícího zřízení anebo někteří členové využívali jejich činnosti dokonce k protistátní činnosti, dále někde většina obyvatel neměla souhlasit s JZD a politická situace tam nebyla nejlepší či příznivá pro politiku KSČ (ONVH, k. 102, i. č. 173).
- ³⁰ V této zprávě bylo okresní volební komisi tvrzeno, že celkově ve volbách do MNV, ONV, KNV na Holešovsku „pro kandidáty Národní fronty hlasovalo 96 % voličů“ (JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 21, 1).

Prameny:

Moravský zemský archiv Brno – Státní okresní archiv Kroměříž

- Fond A-1 Okresní národní výbor Kroměříž (ONVK), k. 79, i. č. 227, Volby 1954.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), i. č. 11, Zápisy ze schůzí rady ONV leden–červenec 1954.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), i. č. 12, Zápisy ze schůzí rady ONV srpen–prosinec 1954.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 15, i. č. 121, Zprávy pro radu ONV, příprava zasedání, usnesení.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 96, i. č. 171, Zápisy o volbě do NS, manipulace s volič. průkazy, volební výnosy ZNV, protistátní letáky.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 99, i. č. 173, Volby-zápisy o hlasování při volbách MNV.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 102, i. č. 173, Zápisy ze schůzí, hlasovací lístky, volební tiskopisy a vyhlášky.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 104, 106, i. č. 173, Zápisy o hlasování při volbách MNV.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 105, i. č. 173, Zápisy o hlasování a sčítání hlasů při volbách do MNV.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 107, i. č. 173, Zápisy z rad MNV o přípravě voleb, zápisy o hlasování a sčítání voleb do ONV.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 128, i. č. 199, Složení MNV 1954.
- Fond A-3 Okresní národní výbor Holešov (ONVH), k. 129, i. č. 204, Statistické údaje o NV 1954.
- Fond A-61 Národní fronta – okresní výbor Holešov (NF-OVH), Zápisy ze schůzí předsednictva OAV-NF v Holešově (nezpracovaný materiál).
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), i. č. 77, Zápisy ze schůzí předsednictva 1957.
- Fond A-89 Komunistická strana Československa – okresní výbor Holešov (KSČ-OVH), k. 1, i. č. 5, Zápisy ze schůzí předsednictva 1948.
- Fond A-89 Komunistická strana Československa – okresní výbor Holešov (KSČ-OVH), k. 4, i. č. 10, Zápisy ze schůzí předsednictva 1954.
- Fond B-a 28 Archiv obce Chomýž (AOCH), i. č. 1, Pamětní kniha 1927–1971.
- Fond B-a 55 Archiv obce Podhradní Lhota (AOPL), i. č. 2, Pamětní kniha 1939–1972.
- Fond B-b 13 Místní národní výbor Bořenovice (MNVB), i. č. 6, Kronika obce 1939–1985.
- Fond B-b 91 Místní národní výbor Rymice (MNVB), i. č. 1a, Obecní kronika 1938–1978.

Literatura:

BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M. 1980: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Svazek VII. Ostrava.*

BÍLÝ, M. 2017: *Reakce již bourá pomníky a my ... teprve projednáváme! Některé aspekty debaty o XX. sjezdu KSČ ve vybraných nižších organizacích KSČ.* In: *Securitas imperii I/XXX.* Praha, 60–96.

Co má vědět každý volič o volbách do národních výborů. 1954. Praha.

DEJMEK, J. – NĚMEČEK, J. 2017: *Volby 26. května 1946 v českých zemích.* In: *Parlamentní volby 1946 a Československo.* Praha, 209–242.

ĐILAS, M. 2019: *Nová třída.* Praha.

JIRSA, T. 2019: *Kolektivizace zemědělství v okrese Strakonice, nepublikovaný rkp. diplomové práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha.*

KAPLAN, K. 2005: *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953–1956.* Brno.

KAPLAN, K. 2012: *Národní fronta 1948–1960.* Praha.

KAPLAN, K. 2020: *Únor 1948. Komentované dokumenty.* Praha.

KOCIAN, J. 2003: *Krise komunistického režimu v Československu v letech 1953–1957. Sociální a politické aspekty.* In: *Nejnovější čs. dějiny v kontextu obecných dějin. Vybraná témata z období od r. 1938 do poloviny padesátých let. XIV. letní škola historie.* Praha, 117–123.

KUKLÍK, J. A KOL. 2011: *Dějiny československého práva 1945–1989.* Praha.

NAVRÁTIL, V. 2020: „Experiment“ s přednostním hlasováním v obecních volbách v letech 1933–1938 na příkladu okresů Český Brod, Kolín a Poděbrady. In: *Středočeský sborník historický I/XLVI.* Praha, 77–86.

NAVRÁTIL, V. 2022: *Vývoj obecní samosprávy Kroměříže od roku 1918, nepublikovaný rkp. bakalářské práce, Katedra dějin státu a práva PrF MU, Brno.*

PERNES, J. 2008: *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století.* Brno.

PERNES, J. 2016: *Zprávy z Prahy 1953.* Praha.

POSPÍŠIL, J. 2003: *Hyeny v akci. Vizovice.*

RYCHLÍK, J. 2020: *Československo v období socialismu 1945–1989.* Praha.

BARTOŠ, J. – SCHULZ, J. – TRAPL, M. 2016: *České právní dějiny. Plzeň.*

WIEDEMANN, A. 2016: „Pojď s námi budovat pohraničí!“ Osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945–1952. Praha.

Zákony:

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

Vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů.

Vládní nařízení č. 81/1949 Sb., o rozdělení výkonu působnosti pražských orgánů lidové správy.

Zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění.

Zákon č. 142/1949 Sb., o výkonu lidové správy v sídlech krajů.

Zákon č. 13/1954 Sb., o národních výborech.

Zákon č. 14/1954 Sb., o volbách do národních výborů.

Periodika:

JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 7, 4.

JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 14, 2.

JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 18–19, 2–3.

JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 20, 1–2.

JISKRA HOLEŠOVSKÉHO OKRESU, 1954, r. V, č. 21, 1.

RUDÉ PRÁVO, 1954, r. XXXIV, č. 103, 1.